

Posudek doktorské disertační práce pí PhDr. Ivany Boháčové, Stará Boleslav – přemyslovský hrad v raném středověku. Svědectví archeologie (vybrané kapitoly z publikace *Mediaevalia archaeologica* 5, Praha 2003), 201 tištěná strana velkého formátu, četné foto, kresby a grafy.

Jak již napovídá samotný tištěný název předložené disertace, autorka se v ní pokusila na podkladě archeologických pramenů vykreslit dějinný vývoj Staré Boleslavě – jednoho z důležitých hradišť z období počátků přemyslovského státu. Díky zájmu středověkých legendistů o toto místo, kde byl zavražděn kníže Václav, pozdější světec a patron České země, náleží tento objekt k jednomu z nejlépe historicky popsanych raně středověkých hradišť v celém západoslovanském prostředí. Tyto informace se však převážně váží k první třetině 10. století.

Díky rozsáhlým liniovým výkopům prováděným na staroboleslavské akropoli i předhradí v letech 1988 až 2000, jejichž polohu ovšem určovaly požadavky stavebníka a nikoliv archeologa, bylo získáno obrovské množství archeologických movitých památek a objektů a nálezových situací, takže v současné době náleží Stará Boleslav k nejvíce prozkoumaným přemyslovským hradištím. Podrobné zhodnocení všech získaných poznatků a materiálů předložila autorka v samostatné publikaci, kde ke spolupráci přizvala dalších 16 specialistů. Vybrané kapitoly z této monografie, které jsou výlučnou autorčinou prací (pouze na stati sledující proměny povrchu se spolupodílela I. Herichová a na popisu výzkumů sakrální architektury měl spoluúčast J. Špaček) byly předloženy jako práce doktorská. Poněvadž vzpomínaná monografie prošla před tiskem patřičným řízením a byla k tisku doporučena, lze z této skutečnosti vycházet i při vypracovávání tohoto posudku.

Autorka se ve své práci zaměřila na dva základní okruhy otázek: 1) na hlubší poznání vzniku, vývoje a proměn staroboleslavského hradiště, 2) na poznání hmotné kultury, jejíž památky byly získány při výzkumu. Obě sledované otázky nemají však význam pouze lokální, ale dotýkají se celé řady širších problémů z období počátků českého státu. Výzkum staroboleslavského opevnění přinesl zcela nečekaný objev celokamenné hradby s maltovým pojivem (v našem prostředí jsme zatím v tak časném období neměli podobnou hradbu doloženu) poprávu spojované s Kosmovou historkou o Boleslavově hradbě budované způsobem „opere Romano“. Výzkum rovněž bezpečně prokázal, že tato hradba nebyla (na rozdíl od Kosmova výkladu) nejstarším staroboleslavským opevněním. Naprosto přesně stanovit dobu výstavby tohoto opevnění archeologický materiál neumožňuje, došlo k ní nejspíše kdesi v 1. třetině 10. století. Zatímco opevnění akropole je dobře známo, o předpokládaném opevnění staroboleslavského předhradí nevíme vůbec nic.

Samozřejmě velkou pozornost věnoval archeologický výzkum sakrální architektury. Vedle objevu základů zcela neznámého raně středověkého kostela mají velký význam i některé dílčí poznatky k historii (tj. ke stavební podobě a chronologii) jednotlivých staroboleslavských kostelů (baziliky sv. Václava a přilehlého kostela sv. Klimenta). V této souvislosti lze například zmínit zjištění, že Vrábská kaple je integrální součástí předrománské baziliky. Poznatky o profánních dřevěných zahloubených i nadzemních obytných či hospodářských staveních jsou zatím jenom dílčí a vyžádají si teprve další detailní zpracování.

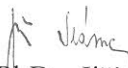
Z movitých archeologických památek věnovala autorka samozřejmě největší pozornost nejpočetnějšímu archeologickému artefaktu – keramice. Aniž by bylo nutné opakovat jednotlivé autorčiny poznatky, považuji v této souvislosti za nutné upozornit na její studium keramické hmoty, které umožnilo rozpoznat místní keramickou produkci, dále keramiku charakteristickou pro pražské území a konečně keramiku typickou pro slavníkovské libické prostředí. Autorka při studiu keramické hmoty využila i přírodovědných analýz. Význam studia staroboleslavské keramiky spočívá jak ve vzájemném kontextu výše vzpomenutých skupin, tak i v jejich výskytu v několika důležitých stratigrafických pozicích a situacích vázících se na architekturu s určitými pevnými daty. Význam tohoto studia je tudíž širší a napomáhá tak k řešení stále diskutované otázky absolutní chronologie keramických nálezů.

V míře mnohem menší jsou v předložené práci studovány ostatní nalezené památky, z nichž některé (např. kostěnou industrii, mince, předměty zhotovené ze železa a kamene) rozebírali v původní monografii přizvaní odborníci.

Poznatky získané analýzou jednotlivých památek, objektů i nálezových situací shrnula autorka v poslední kapitole v níž se pokusila rekonstruovat nejstarší historický vývoj Staré Boleslavě. Její počátek klade do přelomu 9. a 10. století, kdy bylo toto místo poprvé opevněno. K nejstarší fázi náleží dřevěné nadzemní stavby. Historicky doložený kostel sv. Kosmy a Damiána však zatím nalezen nebyl. Nejspíše již v tomto období (patrně v jeho závěru) došlo k opevnění Staré Boleslavě v českém prostředí zatím jinde nedoloženou kamennou hradbou spojovanou maltou. Výrazná sídelní aktivita je potom doložena pro následující období, jehož počátek rámcově spadá do 2. třetiny 10. století. Na ně navazuje další horizont charakterizovaný proměnou funkce centrálního hradu a postupným oslabováním obranné funkce objektu. Tehdy došlo k výrazné stavební aktivitě a posléze k výstavbě sakrálních staveb. V tomto období se ve Staré Boleslavi stala rozhodujícím činitelem kapitula založená knížetem Břetislavem.

Posuzovaná práce je nesporným přínosem pro poznání přemyslovských hradišť v období počátků českého státu. Autorka v ní prokázala schopnost samostatné tvůrčí vědecké práce, znalost pramenů i příslušné odborné literatury. V této souvislosti je vhodné připomenout rozsáhlou autorčinu bibliografii odborných studií. Předložená práce překračuje požadavky kladené na doktorské práce. Nemám k ní žádných zásadních výhrad. Práci proto velmi rád doporučuji k dalšímu řízení.

Praha, 24. února 2006

prof. PhDr. Jiří Sláma, CSc.
předseda Oborové rady pro pravěkou
a středověkou archeologii